

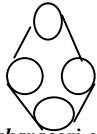


**UNITING CHURCH IN AUSTRALIA: LOTU COKOVATATI KO E OSITERELIA
KONIFEREDI NI VITI: VAVAKOSO LOTU RARABA...**

Maji 31, 2019: Sa tiko kei keda na Kalou: Imanueli- lolo ka veivutuni...sa lomani keda na Kalou: Lede 4 [Lent 4]: Nodai naki meda veikilai dina sara [bonding-gathering and knowing each other-Base 1], me vakatorocaketaki ka vakavoui na noda bula vakayalo. Affirmation-sharing our spiritual journeys-Base 2] kei na noda cakacakataka se vakadewataka na veika eda sa rawata [caring/sharing-Base 3]. Sa vaka na qito na Baseball ka va na kena i cegucegu; e tolu na naki ni noda veitokani. Ni rawa kece eda sa rawata e dua na kai ka eda sa yacova nai naki ni qito se veitokani [Home Base].



NODA VEIKILAI



Me vakayacori e dua na porokaramu ka rawa ni vukea na noda veikilai vinaka. Eda soqoni, lululu, veitalanoa ka veiwasei talanoa. Tekivu na soqo ena gunu ti se qai vakayacori ni oti na vuli. Me dau qarauni na vakayagataki ni sevusevu me kua ni vakadaroya na mai lotu ena Siga Tabu kei na nomu cakacaka

NODA BULA VAKAYALO



Ena macawa oqo Siga ni Turaga 31 Maji, 2019 eda na goleva kina na:

A. Ai vakamacala me baleti Josua: *Ea vola nai vola ko Josua, rairai na kenai otioti ea vola ko Peniasi na Bete Levu, me vaka ni a raica na veika kece ea vakayacora ko Josua. Na yaca ‘Josua’ e vu vata kei na vosa ka vakatokai kina ko ‘Jisu’ ko ya na ‘Yehoshua’ [vosa vaka Iperiu], ‘Jesus’ [vosa va-Kirisi], ka kenai balebale ga ‘nai vakabula.’ E na vosa vakaViti, sa matata sara nida kauta mai na ‘Jisu’ mai na ‘Jesus’ena vosa vakavavalagi. E nai VTM e 6 nai vola bibi se se nai vola vivigi, e 5 nei Mosese, ka kenai 6 nai vola oqo, na Josua. Sa ganita baleta ni ko Mosese e solia na veiliutaki vei Josua ni a vakarau me mate yani. Ia, ena VT VakaIperiu, nai matai ni wasewase, sa liu kina nai vola e 5 nei Mosese, na Lawa [Torah]; nai karua ni wasewase ni vola, ko ira na Parofita Taumada [Former Prophets], ka liu kina ko Josua, Dauveilewai, I & II Samuela kei I & II Tui; ka tarava ko ira na Parofita e Muri [Latter Prophets], ko ya mai vei Aisea me yacovi Malakai; nai katolu ni wasewase nai vei Vola tale eso [Writings], ka okati kina na Same, Jope, V/vakaibalebale, Ruci, Serei Solomoni, Dauvunau, Lelei Jeremaia, Esiteri, Taniela [sega ni biu vata ko Taniela kei na Lelei Jeremaia kei ira na parofita], Esera, Nemaia kei na I & II Veigauna. Me vaka ni parofita ko Mosese, e parofita talega ko Josua ka ni matata tu na nodrau veitaratara kei na Kalou ka dautukuna ga na veika e kaya vua se veirau na Kalou. E rawa ni wasei vakarua nai vola: 1-12: na Kalou ea veivuke ka vakayacora na cakamana eso: Na kosovi ni Joritani, kabai ni bai kei Jeriko, qaqa enai valu, na tarovi ni dromu na siga, na lutu ni wai cevata kei na veika veivakurabuitaki, na veika kece oqo era sa dusia ga na talei ni vakararavi Vua na Kalou. Ia nira talaidredre ga sa dauvakavulici ira na Kalou, se totogitaki ira ka me ra veisautaka na nodra bula. Nai karua*

ni wasewase: 13-24, na kena wasei na vanua mera dui taukena na yavusa e 12, mera tiko kina ka cakacakataka. Ko ira ga na Livai e sega ni dua na vanua levu me nodra, ia era vakaitikotiko ga ena veikoro sa lesi mera la'ki veiqaravi kina, ko ya ena nodra bula vakalotu se bula vakayalo. Ko Josua e dua na tamata yalodina, sinai ena vakabauta ka dauvakarorogo, ka lomana na Kalou [23:11]. Sa tudei na nona vakabauta na Kalou kei na nona vuvale, ka veitalia ga ni ra sa riba tani na kena vo [24:15]. E nai otioti ni nonai vakasala e cavuta kina na vosa, 'Oi au kei na noqu matavuvale keitou na qaravi Jiova,' kei na vosa oqo: '...rerevaki Jiova ka qaravi Koya ena yalodina kei na yalododonu'[24:14a].

I. Josua 5:9-12: Era a sa mate kece na sotia era a vala e nai lakolako mai Ijipita ki Kenani, era a cilivi mai Ijipita, ka sega ni dua tale na veicilivi e gaunisala. Era a yaco kece yani ko ira na Isireli era a qai cilivi, ka yacova ni sa maca na nodra mavoa, ea qai vakaraitaka na Kalou vei ira ni sa oti na nodra totogitaki e gaunisala ena vuku ni nodra talaidredre. Ena loma ni 40 na yabaki era a vakavulici mai kina, sa kenai naki ga mera vakadeitaki ira vei Jiova, ka sa vakatara na Kalou mera sa curu yani ki na vanua sa dave kina na wai ni sucu kei na oni. Era a la'ki vakoro e Kilikali [t.9: ka kenai balebale ga ni sa kauta laivi, se muduka na Kalou na nodrai totogi ena vuku ni nodra talaidredre]. Na koro era sa mai tiko kina oqo era sa vakaduria talega kina e 12 na vatu mei vakananumi ni nodra kosova na Joritani ka lako yani ki na vanua vou [wase 4]. Era a yaco yani ki na 'vanua sa dave kina na sucu kei na oni,' ka sa oti na gauna ni nodra yakaveivinakatitaki tale: na Kalou kei ira na Nona tamata. Eda kila ni matai ni Kanavata ni Lako Sivia ea yaco mai Ijipita ena bogi era sa biuti Ijipita kina, oti era qai vakayacora nai matai ni vakananumi ni kanavata ni veisereki oqo mai Sainai. Nai lakolako eda kila ni dodonu me rauta ga e 11-13 na siga, ia oqo sa voleka ni 39 na yabaki na nodra lako voli ka vakatavulici tiko mai Vua na Kalou. Ni sa oti e 39 na yabaki ena nodra a Kanavata ni Lako Sivia ena ruku ni Ulunivanua mai Sainai, ea qai mai vakayacori tale na Kanavata e Kilikali. *Era sa lako vakabalavu mai, mera vakalesui tale ka mera nanuma deivaki tikoga na veivakabulai levu ni Kalou ea vakayacora vei ira mai Ijipita, me vaka ni sa dei tu ga na Nona lomani ira.* II. Mai na lekutu ea vakarautaka na Kalou na mana [kakana ka lutu mai lagi ena veimataka] mera kana tiko kina; ia nira sa yaco yani ki na vanua yalataki ea tekivu sara na nodra samaka na qele ka tea na kedra. Ia ni sa matua, era sa tatamusuki ka sa mai mudu sara na mana ea solia tiko vei ira na Kalou mera kania ena nodrai lakolako balavu mai. Me vaka ga na siga ena noa sa

mai oti kina na kana mana ea dausolia vei ira na Kalou ena veisiga, sa tekivu oqo na kana ena vuata mai na vanua sa yalataka vei ira na Kalou. III. Mai Kilikali sa tauyavu kina nai tikotiko ni veiliutaki ni yavusa e 12, *vakayacori kina na so-Kalou, me vaka ni sa tiko kina na Kato ni Veiyalayalati.* E koro makawa ka rogo ko Kilikali, na nodra koro liu ena gauna nei Josua, me vaka ni a kauti ira na Isireli mera dewa yani ki taikadua ni Joritani; ka sa la'ki tekivu kina na nodra vakacoko. E muri ga ea qai rogo tale na koro oqo ni a buli kina ko Saula nai matai ni Tui Isireli. Na koro ea lako kina ko Tevita na Tui ni sa mate ko Apisalome na luvena. E nanumi ni voleka yani ki Jeriko na koro oqo. IV. *Na vanua ga eda bula kina sa solia tikoga na mana na Kalou, sega ni vaka mai na veikau, ia sa vakarautaka na Kalou ka solia na vanua, qele meda tea ka kana kina se meda cakacakataka na bula...sega ga na masu walega me lako mai lomalagi na mana, ia na masu ka salavata kei na kena cakacakataki ena qai lutu mai na mana.*

B: Ai Vakamacala ni Same: *Sa dauvakayagataka vakalevu ko Jisu na Same ena nona vunau kei na nonai vakavuvuli, baleta ga ni sai vakarau ni nodra bula; ena nodra bula vakavuvale kei na lotu mera dau lagata se cavuta na Same. E 150 na Same era a vakasoqoni vata ena dua na gauna balavu, ka ra dau vakayagataka ena nodra: vakacaucautaka na Kalou, ena nodra vakavinavinaka Vua na Kalou, ena nodra tusanaka na nodra vakabauta, ena nodra tukuna na nodra vakanuini, ena nodra dui rarawataka na tamata yadua na nodrai valavalaca, kei na Nona Dina tu ga na Kalou ni lomani ira ka dauvukei ira talega. Na uto ni Same sai koya na bibi ni nona vakararavi se vakabauta na Kalou na tamata yadua. Sa vinaka talega meda raica kina na nona tukuna vakadodonu na tamata na nona gagadre se cikecike Vua na Kalou. Na Same sa yaga ena draki ni bula kecega eda kila ka sotava na tamata, meda dauvakayagataka me yaga ki na noda bula ni vakabauta! II. Ena vuku ni noda dau taleitaka na Same, ena uasivi meda raica na kenai wasewase e 5 ka muria vinaka nai vola e lima nei Mosese sa vakatokai na Penitatuki [Penteteuch-pente-5, teuch- vakaro se lawa]. Na veiwasewase sa dusia vakararaba ga na veiulutaga sa vakabibitaki ena veivola e lima. Sa kenai balebale ko ya ni Same: 1. Same 1-41 ena salavata kei Nai Vakatekivu [Genesis]. Me vaka ga na veibuli ni Kalou enai vakatekivu, na lutu ni tamata enai valavalaca, ka yalataki na veivueti ni Kalou. E levu na Same oqo e tukuni ni a vola ko Tevita ka sa vakaraitaka na nona vakalougatataki na tamata, nona lutu mai na liga ni Kalou, kei na nona vakabulai mai Vua na Kalou. 2. Same 42- 72, na Lako Yani [Exodus], ea vola ko Tevita me baleti Isireli, sa vakarusai ka vakavoui tale. Sa vakabulai Isireli na Kalou, ka sega ni yaga me vaqara tale edua na sala, mera rai ga Vua na Kalou, sai Koya ga na Sala mera vueti ka vakabulai kina. 3. Same 73-89 sa salavata kei na Vunau ni Soro [Leviticus], ea vola ko Esafa kei ira na nona kawa. Sa vakabibitaki kina na Vale ni Soro, na Nona lagilagi na Kalou, sa cecere ka kaukauwa. Sa na gole kina na tamata me vakabulai ka vakarokorokotaka na Yacana Tabu. 4. Same 90-106, Tiko mai na Lekutu [Numbers], era lewe levu era kainaki ni ra vola ka sa baleta na veiwekani nei Isireli kei na veimatani sa wavoliti koya kei na Nona lewa na Kalou na matanitu ko Isireli kei na veivanua kecega era sa vakarorogo ki na nona lewa. 5. Same 107-150 nai Vakarua [Deuteronomy –deut -2, nomy-lawa] sa kainaki ni a vola ko Tevita ka vakabibitaki kina na Kalou kei na Nona Vosa. Sa levu kina na sere ni veivakacaucautaki, veivakarokorokotaki kei na vakavinavinakataki ni Kalou. E levu na Same oqo era sa volai me lagati ena soKalou, ka sa rawa meda vakayagataka talega meda lagata Vua na Kalou, se meda vola eso nai vakarau ni soKalou me salavata kei na veiSame oqo. 6. Same 32 mai nai matai ni wasewase ni Same 1-41 sa*

veiwekani kei nai nai Vakatekivu. Na vuravura e bulia na Kalou ka kaya ni sa 'vinaka', ia sa buli na tamata, sa lutu ka yalataki ni veivueti kei na veivakabulai ni Kalou.

I. Na Same i Tevita 32 ka ganita me wiliki vata kei na Same 51 na Same ni vakatutusa Vua na Kalou ena vuku ni nonai valavala ca. Ea marautaka ko Tevita na vinaka ni vakatutusa kei na Nona veivosoti na Kalou. Sa vakadinadinataka ko Paula ni cavuta talega ena nona marau na veivosoti ni Kalou, ena Roma 4: 7-8, qai wilika. II. Sa ka cecere na vakatutusa ka sega meda maduataka, baleta na noda vakatutusa eda sa duavata kina kei na Kalou ka vakadinadinataka Vua nida ka buli, ka yalani na noda bula me vaka nida sa tamatai valavalaca. Meda vakavakabauta ka vakadeitaka na vinaka ni Kalou oqo baleta nida vakatutusa Vua na veika vuni ka dredre ni yaloda se na nodai valavalaca, sa vakarau tu me vosoti keda ka vakavouya na noda bula. III. Nai yaloyalo e boroya na Daunisame ni so na tamata e vaka na ose se na asa [manumanu] mera vakasaurarataki mera muria na kenai taukei, ia na Kalou e tuberi ira ga vakamalua ena sala vinaka mera muria me yaco me veivutuni, mera yaga kina. *Ia nira talaidredre tikoga era na totogitaki, se vakavulici ni cala tiko na nodrai lakolako.* Sa talei sara oqo ni sa na ciqomi keda ko Jisu ena noda sa tusanaka Vua na nodai valavalaca, sa yalodina ko Koya me vosoti keda, ka vakasavasava taki meda sa veivinakati tale kei na Kalou, [raica na Luke 15 eda na qai goleva e na macawa mai oqo]. IV. *Na Same oqo a veiganiti vakavinaka e na gauna ni Lede [Lent] oqo ni da salavata tiko kei Jisu enai lakolako ki Kalivari.*

C. Nai Vakamacala me baleti Koronica: *Ko Koronica [Korinica] e tara toka ena dua na delana rabalailai ka wasawasa ruarua na yasana ka rawa ni tavo na waqa lalai ka usai voli se talaci kina nai voli mai na dua na yasana ki na yasana ka dua ka vakavodoki tale ena dua na waqa. Nai yau me kau vaka ki Itali, se na kena me kau vaka ki na Wasaveimama [Mediterrenian]. Ena vukea nai voli me kua ni sokotaki vaka ki Kiriti de na luvu kina na waqa ena cagilaba se kasa ena cakau. Ea tovolea taumada ko Julius Caesar me kelua e dua nai keli baleta ni 200 na maile [400 na kilomita] me vakarawarawataka na kena sokotaki nai yau. Ia, ea qai tekivutaka ko Niro na tui Roma ena 66 AD/CE me taya nai kelimusu me soko kina na waqa; a caka tu vakavo, ia era a qai vakaotia na kai Faranise ena 1881. E dau soko kina na waqa lelevu ka vakatotolotaka na usa i yaya kei na veisokoyaki. Ena vuku ni veivakolonitaki kei na nodra vakavunene nai taukei ni koro, era a cemuri ka sa mai tawana ena gauna ko ya na bobula sereki nei Julius Caecar, ko ira na kai Itali, Siria, Ijipita kei na ira talega na Jiu. Baleta ni koto oqo e toka donu, ka sa yaco me koro ni sotasota ni veimata tamata ka ra kauta talega yani kina na nodra dui kalou. Ko ira na Jiu na nodra Kalou ko*

Jiova, ko Roma na kalou ni wasawasa ko 'Posoidoni' [Poseidon,] kei Kirisi na kalou yalewa ni dodomo [love] ko 'Aferedaiti' [Aphradite] ka rauta e 2000 na kena parofita gone yalewa ka ra vakayagataki ena dautagane kei na dauyalewa. Sa rauta me buli e dua na vosa vou vaKirisi na 'korinthiazomai,'ka kenai balebale na dautagane/ se dauyalewa [fornication] se na 'vaka -koronica' se ena vosavosa vakaViti 'koro ni ca' ka ni koro ni valavalaca. Ena uneune levu ni 1858 e ceburaki kina na koro makawa ka kunei kina nai dabedabe ni veilewai ka lewai kina ko Paula. Ko Koronica erau veiqaravi toka kei Aceni, na koro levu ni vuku ka rau dauveisisivi, se veiqatitaka se ko cei na koro rogo se dokai. A volai nai vola mai Efeso enai katolu ni nona kaulotu ko Paula, ni rauta na 65 AD/ACE, ea sauma kina eso na vakatataro ni nodra bula na lewe ni lotu. Nai I Korinica e sega ni matai ni vola ka ni a volavola oti ko Paula vei ira [5:9] ka ra volavola tale ga na kai Korinica vei Paula [7:1]. Ena Cakacaka 18:1-17 sa macala ni a tekivutaka ko Paula na soqoni vakalotu ena nona vale e dua na Jiu, oti qai toki vua tale edua na kai Kirisi ka sa lotu. Era dravudravua ga na lewe ni lotu, ia e vica na vutuniyau [11:18-21] ka dua vei ira na Dauniyau ni koro]Roma 16:3]. Sa vaka ga na nonai vakarau, sa sega ni bula vakararavi ko Paula, sa tomana tikoga na nona cakacaka na dau tali valelaca me rawa kina nai sau ni kena [Cakacaka 18:3; I Korinica 4:12, 9:1-18]. Nai vakasala me vukea na nodra veileti mera duavata [1:10-4:21]; na bibi ni nodra veiwekani vakatamata lotu vaKarisito [5:1-6.20]; na nona vakasama vakaKarisito me baleta na tiko vakawati [7:1-40]; nai vakamacala me baleta na kakana e cabo ki na matakau, me laukana se kua ni laukana mai vua sa lotu vaKarisito [8:1-13]; nai vakarau ni qaravi Kalou [10:1-14:40]; mera vakadeitaki ira ga vei Jisu Karisito, ko koya sa tucake tale mai na mate, na bula sa vakadinadinataka ko Paula [15:1-58]. Na wase rogolevu na wase 13, sa vakabibitaka ko Paula na cecere kei na bibi ni loloma se loloma savu [love] ka uasivi cake mai na rua talega na i vakarau ni bula vaKarisito bibi, ko ya na Vakabauta [faith] kei nai Nuinui [hope]. Vakasamataka ka vulica vinaka na 13: 4, 5, 6-8...se cavuqaqataka sara ga na wase 13:1-13. Nai ka II Koronica: 1:1-2:17 ea vakavinavinaka ga Vua na Kalou ko Paula ka dusia nai tavi vakaiapositolo ena vuku ni tamata ni Kalou. Na wase e 3:1-7:16 sa dusia na bibi ni noda vakaraviti keda ena loloma savu ni Kalou ka me tuberi keda ka dusimaki keda e nai lakolako ni noda bula vata kei Jisu. Ena wase e 8:1-9:15 sa sega ni dau guilecavi ira nai vavakoso dravudravua mai Jerusalemi ko Paula, ka vakauqeti ira mai Koronica mera daunanumi ira na dravudravua. Ena wase e 10:1-13:10 sa dusia tikoga ko Paula na dina ni nona kacivi vakaiapositolo, sega ena nona kaukauwa [authority,] ia ena kaukauwa ga nei Jisu Karisito o Koya sa veidigitaki. Ena wase e 13:11-13 sa dau nonai valavala me vakamoce vei ira na lewe ni lotu ena nona dau- vakalougatataki ira ka daumasulaki ira tikoga ena yaca ni Lewe Tolu VaKalou [Trinity]: 'Me tiko vei kemudou kecega na yalo loloma ni Turaga ko Jisu Karisito, kei na loloma ni Kalou, kei na veilomani ni Yalo Tabu. EMENI.

C. 2 Koronica 5:16-21: I. Taumada ni sa veivutuni na tamata, sa veivosoti na Kalou, sa dolava e dua na sala me rawa ni cakacaka kina na Kalou ena noda dui bula. Ni da sa solia, se laiva na Kalou me cakacaka ena noda bula, sa na

buli keda tale meda sa yaco me tamata vou e loma me vaka ni sa mai tiko ena noda bula na Karisito, sa lako tani na veika makawa, ni sa vakayacora na Yalo Tabu na cakacaka ni Nona veivakasavasavataki. Eda sa yaco meda veiyaloni kei na Kalou ena vuku ni cakacaka ni vakaveivinakatitaki tale se veivakaduavatataki sa vakayacora ko Jisu Karisito mai na kauveilatai. II. Nida sa yacova na bula vata kei Jisu Karisito, sa na solia vei keda meda vakaitavi ena cakacaka ni veivakaduavatataki [Ministry of Reconciliation]. Sa uasivi sara ko ya nida sa matataki Karisito [Ambassador of Christ], ena vanua eda bula kina. Sa cecere na bula, ia sa tekivu ga ena noda vakatusai keda, eda sa na ciqomi ka okati meda luve ni Kalou, ka vakayacora sara nai tavi meda talai me matataki Karisito ena vanua eda dui bula kina.

D. Ai Vakamacala me baleta na Kosipeli nei Luke

E vica na tikina bibi meda kila taumada: 1. Na veivakabulai sa mai vakayacora na Kalou ena bula nei Jisu sa baleti yuravura taucoko [inclusive]: a. Ko Luke e sega ni vakacuruma nai tukutuku me kua ni vunautaki nai Tukutuku Vinaka vei ira na kai Matanitu tani me vaka ena Maciu 10:5-6 [cf Marika 6:7-13; Luke 9:1-6]; b. Segga ni vakacuruma na veitalanoa ni marama ni Kenani kei Jisu ena Maciu 15:21-28 [cf Marika 7:24-30]; c. Ko Luke e sega so ni vakabibitaka na kena vakayacori na parofisai mai nai VTM me vakataki Maciu. Me vakataki Maciu e rau tukuna na kawai Jisu: ko Maciu e tekivu mai vei Eparaama; sa talei nida wilika ni ko Maciu e vakacurumi rau na yalewa ko Reapi, na yalewa dautagane me kawa mai kina ko Jisu kei Ruci na yalewa ni Moapi. Dina ga ni sega ni tukuni rau na yalewa [tukuna ga na tagane, na wati drau] e rua ko Luke, ia sa tekivu mai vei Atama ki vua na Kalou [Luke 3:38]. Koi rau na dauvolavola erau sa dusia ga na nona veidigitaki na Kalou ka sega ni dodonu me beci koya kina e dua na tamata, tagane se yalewa. 2. Segga ni vakataki Maciu kei Marika, ko Luke sa qarauna me tekivutaka nonai tukutuku me salavata kei nai tukutuku ni gauna ko ya [raica e cake “ an orderly narrative/account”--- “mai nai vakatekivu, meu veidutaitaka nai vola vei kemuni” Luke 1:3]: na bula vakapolitiki, vakailavo, veimaliwai kei na bula vakavanua [historical/geopolitical]. Na nona Kosipeli sa vakarautaki me baleti yuravura raraba; sa vakarau tu na vanua, ko ya sa koto donu na veiliutaki ni vanua me ciqoma nona lako mai ko Jisu . 3. E levu cake na matailalai ni nona tukuna na bula, mate kei na tucake tale ni Turaga ko Jisu. E levu cake nai talanoa me vakadinadinataka na tucake tale ena nona vakaraitaki koya vei iratou na tisaipeli. 4. Vakavolekati keda sara enai talanoa totoka ni yuvale [pen-portraits]: Elisapeci kei Sakaraia [1:5-25,57-80], Meri kei Josefa [1:26-56;2:1-26, 41-52]; Simione kei Ana [2:25-38] kei Joni na Dauveipapitaisotaki [3:1-20]. Ogo ko ira na turaga kei na marama e sotava ko Jisu ena nona bula. 5. Nai talanoa e rawa nida vakasamataka, veitalanoa kina ka raica na kena yaga ena noda bula: Na nodra vakadinadina ko ira era sa rawai ena bula ni Dauveiqaravi Levu, nai Vakabula ni tamata vakabulai, na Turaga ko Jisu [1:1-2], na marama ka lumuta na yavai Jisu ena waiwai [7:36-50], nona qaravi Sakeusa ka vakabulai koya [19:1-10], sota kei ira so tale na tisaipeli ka sega ni dua vei iratou na lewe 12, ko ya ena gaunisala ki Emeo...ko Kaliopasa kei na nonai tokani? Na watina beka? [24:13-15]; 6. Sa tukuna e dua na Jisu dauveikauwaitaki ka dauloloma: na marama ka lumuta na yavana [7:36-50], na marama turudrabalavu ena 12 na yabaki ka tara na tutu ni nonai sulu ena gaunisala vei Jairo [8:41-42,49-56] me laki vakabula na luvena yalewa yabaki 12 [8:43-48], na vada mai Neini ka vakabula na luvena tagane [7:11-17]. 7. Na totoka kei na titobu ni loloma mai vale [ni Kalou] ena veivosoti kei na vakabokoci ni valavalaca me vaka nai talanoa ena Luke 15:1-32: na sipi sa yali, na tiki ni siliva sa yali [ka rawa ni vakadewataki ni vosa vakatautauvata ogo ni ‘Kalou’ e

yalewa se marama], na gone sa yali, gone cidroi se loloma mai vale..loloma ni Kalou sa dei tu ga sa sega sara ni veisau. 8. Na nodra kauwaitaki na dravudravua, tamata e biligi tani ka vakalolomataki ka okati kina na marama. Sa vutuniyau ko Luke enai talanoa e veivakauqeti ka veilauti me yaga ena noda bula ni soKalou,dua na kenai vakaraitaki, na nona daumasu ko Jisu, na bibi ni vakadinadinataki Jisu kei na noda veiqaravi ena vanua eda bula kina.

D. Luke 15:1-3, 11b-32: I. Ena macawa sa oti ea golevi kina na Luke 13:1-9, ka a vakabibitaka na veivutuni [repentence] ko ya mera kidava na tadu mai nei Jisu. Ena macawa oqo na Luke 15:1-3, 11b-32 na vosa vakatautauvata nei Jisu, ka vakamatatataka na Nonai naki ena tikina 1-3; ko ira na kumuna nai vakacavacava kei ira nai valavala ca era sa ‘yali,’ ka mera vakasaqarai mera kunei tale. Ko ira sa tiko rawa e loma ni bai, ko ya ko ira na Farisi kei na Vunivola mera kua ni vakavunene, ia mera ciqomi ira ka lomani ira talega na wekadra era tiko e taudaku. Na Kalou duadua ga [na Tama ni gone], sa dei tu na Nona loloma kei na Nona veiciqomi. E tolu na vosa vakatautauvata: na sipi ka yali, na siliva ka yali kei na gone ka yali [gone cidroi]. Meda goleva mada ga na gone ka yali. II. Na cauravou, sa yacova na gauna ni nona vakatulewa me digidigi, ka sa tu vua na galala me taura na nonai yau, se na nonai votavota mai vei tamana. Sa kumuna kece, ka lewa me la’ki marau kina me yawa tani mai vale, ka me vakatulewataka ga na sala me vakayagataka kina na nonai yau. Sa oti kece na nonai yau ea qai tarai koya na bula vakaloloma, ka sala vata kei na dausiga ni vanua, ea tini sara ki na bai ni vuaka, na vanua e sega ni dodonu me yacova e dua na Jiu. Ea ‘garova’ na kedra na ‘vuaka,’ ka sa kana vata, ka sa bula vata kei ira na vuaka...*mai na vale vutuniyau, ki na bai ni vuaka.* III. Mai na vanua vakaloloma ko ya sa qai diva lesu tale na loloma mai vale, ka ni sinai tu ena veika me vaka ea vakadinadinataka ena gauna sa oti. Na vosa ‘sa kilai yalona tale’ [ko Luke e vakayagataka na vosa vakavuniwai,] sa kenai balebale ni sa cibati koya na cauravou oqo, ia, ni kilai yalona tale, sa vakasamataka sara se cava me vakayacora se cakava: ea cavuta lo e yalona, se lomana me lesu tale ki vale. Sa bulia ka cavuta tiko na vosa me la’ki kaya vei tamana ka sa namaka me na ciqomi tale. Me la’ki vakatutusa, ka kerea me vosoti ka nanuma tiko e lomana ni na rauta ko ya ga me okati me vaka e dua na tamata e voli na nona cakacaka, ka sega ni ganiti koya me okati me luvei tamana tale baleta ni a vakacacana na veiwekani ko ya. IV. Sa sega ni kila na cauravou

na veika sa waraki koya. Ko tamana sa wawa ka vakararai tiko e gaunisala ena veisiga. Ni sa raica ni sa lako mai e dua na tamata carukaica, sa kila sara ni luvena oqo, ‘sa lomana’ ea ‘cici ka mokota ka reguca.’ Sa sega ni okata ko tamana, na duka veluvelu, nai boi ni vuaka, na vakasisila; e dua ga na ka sa kila ni oqo na luvena, sa lesu tale mai. Raica, sa luvuci na cauravou oqo e nai moko kei nai regu nei tamana ka sa sega kina ni vakaotia sara na vosa ni nona vakatutusa; ka sa sega talega ni cavuta na kerekere me okati me dua ga na tamata cakacaka. Sa luvuci enai tovo ni loloma nei tamana, ni sega ni vosa walega. *Ia sa vakaraitaka na nona loloma, e nai nona mokota ka reguci koya ena nona yalo loloma.* V. Raica, na veivakalougatataki sa yaco vua: sa soli vua nai sulu vinaka, nai sulu ena vale ni vutuniyau dau waraki ira ga na vulagi dokai, sa daramaka na cauravou; na mama ki na ligana, nai vakaraitaki ni sa luvei tamana tale [authority of sonship]; nai vava ki na yavana, me vakaduiduitaki ko ya mai vei ira sa voli na nodra cakacaka [servants/slaves], ko ira na dauveiqaravi; ‘na luve ni pulumakau sa uro,’ sega ni luve ni me [t.29], na kakana saulevu [veal]; na kana magiti kei nai vakatagi me marautaki kina na cauravou, na luvena ‘sa yali sa qai kune tale, sa mate sa qai bula tale.’ VI. Sa cudru vakalevu na luvena qase ena vuku ni marau sa yaco tiko. Ia, ko tamana sa lako ki tautuba me vosa vinaka vua na luvena qase oqo. Sa vakaraitaka vakadodonu vei tamana na nona cudru: ni sa tikoga e vale ka vakayacora tiko na nona lewa, sa cudruvi tacina talega ka kaya ‘na luvemu oqo,’ sa sega ni via okata tale ‘me tacina’ sa vakayagataka vakalialia na nonai yau ka sega ni dodonu me ciqomi tale. Sa kerei koya ko tamana me yosota, me lako mai ka mai duavata kei koya ena marau ni sa kune na luvena, na tacina sa qai bula tale mai. VII. Nai talanoa totoka oqo sa gadreva ga ko Jisu me vakaraitaka vei ira na saqati Koya, kei keda e daidai na titobu kei na cecere ni loloma nei tama se tina, se na loloma mai vale, ko ya na loloma ni Tamada vakayalo na Kalou...sa dau vakaveivinakatitaki keda tale kei Koya. Vei rau ruarua na luvena, e sega ni wawa tiko e vale, ia e lako mai tuba me tavaki rau. Sai yaloyalo matata ni Kalou oqo e sega ni tikoga mai lomalagi, ia sa lako mai ki vei keda, mai Vua na Luvena ko Jisu Karisito. VIII. Ena macawa ni Lede oqo sa dusia ni *sa lomani keda ka ciqomi keda tikoga na Kalou ena vukui Jisu ka veitalia ga kevaka eda sa tini sara ki na bai ni vuaka. Kevaka eda lesu tale mai sa na cici yani me mokoti keda, regucu keda, ciqomi keda meda sa Nona tale. Sa solia tale mai vei keda na Kalou na gauna*

meda veivutuni ka lesu Vua [second chance]. IX. Ena vuqa na gauna eda sa vaka ga na tuakana eda tiko e loma [loma ni lotu, sa balavu na noda veiqaravi ena veika kece e vale; sa lomani keda talega vakalevu na Kalou me vakaga na Nona lomana vakalevu na luvena ea a yali mai vale. Sa vakavulici keda ga meda veivutuni ka lesu vei Tamada ni sa rui uasivi na loloma mai vale, na loloma dauveivosoti ka veiciqomi. Na loloma ni Kalou sa mai vakaraitaka ko Jisu na Luvena ena Nona bula, na Nona mate kei na Nona tucake tale; lesu mai, ni ko na ciqomi ka vakalesui vei iko nai tutu dokai vakaluve ni Kalou! Meda vakasamataka ka masulaka tiko na titobu ni loloma ni Kalou ena gauna ni Lede oqo.

3. Na Sala ni Vuli Vola Tabu [Bible Study Methods], na sala ni vakadewataki ni vosa [exegesis]:A. Ni soli mai na lesoni se tikina mo wilika: wilika sara, oti qai wilika nai talanoa ni bera na lesoni, tarava nai talanoa ni oti na lesoni ko ya [context]. B. Tovolea mo kila toka nai naki ni kena volai nai vola koya; me vakataki Joni 20:30-31.C. Wilika tale na lesoni ka toqa na vosa kei na vakasama bibi e lautu iko? D. Ko raica rawa e dua na vakasama e buwawa ka sega ni macala vinaka, raica tale ka wilika na kena vakadewa vakavavalagi, kena e rawarawa? E. Raica tale na tikina enai Vola Tabu e rawa ni vakamacalataka na vakasama ko raica tiko, me vaka ena veivola tale eso enai Vola Tabu.Vakayagataka e so na taro ena vosa: A cava [what]? Gauna cava e volai kina se cavuti kina na vosa [when]? A cava na vuna [why]? Caka/yaco/rawa vaka evei [how]? F. Raica na “a” “b” “c” lalai enai Vola Tabu vakaidusidusi ka tukuna na vanua mo wilika tale me vakamatatataka na tikina ko wilika tiko; na references se foot/end notes. Indexes enai VT Vakavavalagi. G. Dikeva na vakayagataka ni gauna [tenses]: “Au a lako!” [past], “au sa lako!” [present] kei “au na lako!” [future]? I. Raica rawa e so na vakasama vou? [Goleva na veitikina ena lesoni ni kua? Se dua ga na tikina] J. Mo nanuma tiko ni ko wilika tiko e dua nai vola ka volai ena 2000 vakacaca na yabaki sa oti, mo vakasamataka na i tuvatuva ni vanua [geography], nai tovo ni bula, [culture and traditions], na veika e yaco ena gauna koya [history], kei nai vakarau ni nodra volavola [literature].K.Ia sa dei tu ni oqo na vosa ni Kalou, e vosa bula [Ipiriu 4:12]. Mo masulaka ka nuitaka na Kalou ena nomu vukei ni sereki ni vosa.L. Sa kena gauna oqo mo tovolea ke ko gadreva me toso cake tikoga na nomu kila na i Vola Tabu , mo tekivu vakavolia e so nai vola ka rawa me vukei iko. Eso nai Vola Tabu sa tu vata kei na kenai vakamacala [Commentary] se Dictionary of the Bible kei na nomu Dauwilika wasoma na Taro enai vola ni Sere vakaviti sa no kina na yavu ni noda vakabauta kei na cioloji ni lotu. M.Na kena i otioti mo qai taroga na taro: A cava e da vulica rawa mai nai talanoa oqo? Se A cava na kenai balebale vei au/kena vaga vei au ena noqu i tutu vakatamata, vakalotu vakarisito, etc., se cava na kenai balebale /vaga ki nai vavakoso? N.Kua ni rawai sara ena muria nai kalawa e soli yani enai vola baleta ni na tubu mai eso na vakasama e vakavotuya na Yalo Tabu, me golevi sara



VEIKAUWAITAKI: A cava meda cakava me sureti kina ko ira era sega ni lewe ni lotu? E dua e da nanuma meda sikovi koya? A cava tale e rawa ni vakayacori?

Jovili kei Lisa Meo